

تبریز در سوگ حجت الاسلام آل هاشم گریست، راز اقبال عمومی به او چه بود؟

محبوبیت بدون مرز

۷

امیر دیپلماسی به روایت دیپلمات‌ها

هم غزه، هم ایران

۷

در جغرافیایی به طول ۵ هزار کیلومتر و با جمعیت ۲ میلیارد نفر
برای شهادت رئیس جمهور عزای عمومی اعلام شد

ایران عزیزتر شد

۸

پیش بینی اقتصاددان‌ها در گفت‌وگو با «فرهیختگان»

اقتصاد با آرامش

تحويل دولت بعد می شود

۱۶

۳ سال سیاست‌ورزی رئیس جمهور شهید
ابعاد مهم انقلابی، ملی، اخلاقی بر جای گذاشت

میراث رئیسی

۳ سال سیاست‌ورزی رئیس جمهور شهید ابعاد مهم انقلابی، ملی، اخلاقی بر جای گذاشت

میراث رئیسی

پایان دوره ریاست جمهوری «سیدابراهیم رئیسی» شوکه‌کننده و دور از تصور شد. وقتی در خبرها از او به عنوان «رئیس جمهور شهید» نام می‌برند انگار عبارتی ناآشنا به چشم و گوش رسیده و باورپذیر نیست. هشتمین رئیس جمهور ایران که کمتر از سه سال ریاست دولت سیزدهم را برعهده داشت، در دوره‌ای فقر اول میستم اجرایی بود که سیاست و اقتصاد ایران یک دهه بسیار سخت و طوفانی را پشت سر گذاشته بود و فشار توقعات اجتماعی از دولت جدید و حجم چالش‌های پیش‌رو ضربه‌های فوق‌العاده‌ای داشت. اما «رئیس» برخلاف همه پیش‌بینی‌ها نه تنها هشت سال رئیس جمهور ایران نبود، بلکه اولین دوره کاری‌اش هم ناقص تمام شد. از دست دادن یک رئیس جمهور فعال که سفرهای کاری‌اش به هم پیوسته بود به خودی خود برای هر جامعه‌ای ضربه‌زننده است؛ چه اینکه مسائل و پیچیدگی‌های سیاسی در ایران امروز زیاده‌تر از حالت طبیعی برای یک نظام حکمرانی است. فارغ از آنچه پیش‌روی مردم ایران است و همه مسائل ریز و درشتی که سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران اصلی باید به آن فکر کنند، گفت‌وگو درباره ویژگی‌های مهم آقای رئیسی ضروری است. از ضمن اینکه آخرین رئیس جمهور منتخب مردم ایران در خرداد ۱۴۰۰ است، توانسته بود به عنوان یک مورد تقریباً استثنایی ارتباطات فرا جناحی داشته باشد. به واکنش‌های گسترده و فراتر از تعارفات سیاسی پس از واقعه ۲۰ اردیبهشت توجه کنید. روایت‌های متعدد سیاستمداران اصلاح‌طلب و دولت قبل از ارتباط با رئیسی نشان می‌دهد او برخلاف عموم سیاسیون رفتار می‌کرده است. از این جهت خوانش آنچه به صورت عملی از سیدابراهیم رئیسی دیدیم برای ماندن در تاریخ و فهم درست آینده ضروری است.

سیاستمداری انقلابی که دایره انقلاب را تنگ نمی‌دید
بدون شک رئیسی از سیاستمداران تاریخ ایران است که به ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب ۵۷

وفادار بود. او در گفتار و عمل سعی می‌کرد تطبیق حداکثری با مولفه‌های گفتمانی انقلاب اسلامی داشته باشد و از اینکه ارجاع به آن ارزش‌ها بدهد ابایی نداشت. اما او هیچ‌گاه در ادبیات رسمی و غیررسمی دیگر فعالان سیاسی را متهم به خروج از دایره انقلاب نمی‌کرد. یا حتی اگر به فردی یا جریانی نقد داشت سعی نمی‌کرد با «برچسب زدن» حریف را از میدان به در کند. تصمیمات صحیح یا غلط از تبعات قطعی سیاست‌ورزی است. این مساله شامل سیدابراهیم رئیسی هم می‌شود و کسی نمی‌تواند منکر شود. اما خصیصه مهم رئیس فقید دولت سیزدهم این بود که به اسم پافشاری بر مولفه‌های انقلابی، دیگران را از دایره بیرون نمی‌کرد یا دایره را آن‌گونه تنگ نمی‌گرفت که فقط خودش در آن بماند. یک فیلم از آخرین جلسه هیات دولت به ریاست آقای رئیسی منتشر شده که به وضوح به همین نکته برمی‌گردد و با وجود اینکه در دوره کوتاه ریاست جمهوری او هر سه قوه برآمده از یک گفتمان سیاسی و مدح‌های پرچم انقلاب بودند، خطاب به وزرا و کادر اصلی دولتش با لحنی گرم می‌گویند هیچ‌گاه اجازه چالش با دیگر قوا را نمی‌دهم. به هر حال او در دو انتخابات ۱۳۹۶ و ۱۴۰۰ هم سعی کرد سند انقلابی را فقط به نام خودش صادر نکند. خصیصه مهم رئیس فقید دولت سیزدهم این بود که به اسم پافشاری بر مولفه‌های انقلابی، دیگران را از دایره بیرون نمی‌کرد یا دایره را آن‌گونه تنگ نمی‌گرفت که فقط خودش در آن بماند.

صراحت سیاسی آری، بی اخلاقی خیر

شاید برای خیلی‌ها واکنش گروه‌های سیاسی متعدد و متعصب به شهادت جناب رئیسی عجیب باشد. واکنش‌ها فراتر از پروتکل‌های مرسوم سیاسی و نان قرض دادن‌های معمول عالم سیاست بود. به نظر یکی از اساسی‌ترین دلایل آن پافشاری شخص رئیس جمهور فقید بر اخلاق‌مداری است. این مطلب به معنای رهايت این اصل از سوی همه افراد درون دولت

نیست اما شخص رئیس دولت سیزدهم از این جهت ویژگی برجسته‌ای داشت. دقت کنید که در دوران مبارزات انتخاباتی در طول سال‌های اخیر حرف‌ها و اظهارات زننده‌ای علیه شخص رئیسی مطرح شده بود که معمولاً از سوی سیاستمداران با واکنش‌های چندبرابر بدتر همراه می‌شود، اما جامعه ایران چنین واکنش‌هایی از رئیسی ندید. از بحث توهین‌آمیز درباره مدرک تحصیلی او بگذرید تا برخی اظهارات تند و بی‌مرز درباره ماجرای دهه ۶۰ در انتخابات ۱۳۹۲؛ رئیسی باید با فرمول ساده سیاست این حملات را با جملاتی زهرارگین پاسخ می‌داد اما این کار را نکرد، برای همین مخالفان سیاسی جناب رئیسی با متقندان پر شمار او نمی‌توانند موردی از بی اخلاقی جناب رئیسی نام ببرند. تاکید می‌کنم کاری با دولت به معنای مجموعه‌ای گسترده با تعداد قابل توجهی از مدیران ارشد نداریم. شاید برخی تلکرات صریح جناب رئیس جمهور هم به این برمی‌گردد که اتفاقاتی خلاف میل و منش او در زیرمجموعه رخ داده است اما درباره شخص سیدابراهیم رئیسی خاطره سیاسی ایرانیان رخدادی شامل بی اخلاقی سراغ ندارد.

بعضی افراد که مدعی انقلابی بودن هستند، به اسم صراحت کلام در دفاع از آرمان‌ها سنگ بر آینه اخلاق می‌زنند و مرزها را جابه‌جا می‌کنند. کاش امروز در فقدان سیدابراهیم رئیسی خط قرمزی پررنگ با چنین رفتارهایی درون جبهه سیاسی متعصب به انقلاب کشیده شود که هر نوع کنش سیاسی که پا روی مرزهای اخلاقی بگذارد، طرد شود.

مدافع امر ملی

ایران ۱۴۰۳ درحالی سیدابراهیم رئیسی را از دست داد که از قعر توافق روی منافع ملی رنج می‌برد. رئیسی از این منظر عملکردی قابل دفاع داشت. امر ملی به معنای گفتار و عملی که عموم جامعه ما از آن نفخ ببرد، البته موضوعی پیچیده است. امر در منش سیاسی جناب رئیسی

تلاش برای ارتباط موثر با گروه‌های سیاسی متنوع و قانونی با همه اختلاف‌نظرهای موجود، یک امر بدیهی بود. در لایه عمومی ارتباط وسیع رئیسی با بدنه مردم چنان بود که حتی در آخرین روز حیات رئیس جمهور و در آخرین تصاویر ثبت‌شده از او، شاهد شنیدن حرف پیردرد روستایی هستیم. از منظر سیاسی هم هدایت دولت توسط رئیس منجر به آرام شدن فضای سیاسی کشور شد.

حافظه تاریخی ما می‌گوید روسای جمهور در ابتدای دوران دولت، مخصوصاً در ۴ سال اول به صورت پرنرنگی تصمیمات جنجالی با وجود مخالفت سیاسی سنگین می‌گیرند. تصمیماتی که گاهی منجر به دعوای سیاسی در کشور می‌شود. پشتوانه رای مردمی روسای جمهور که به خاطر رای کشوری با هیچ انتخابات دیگری قابل مقایسه نیست، حداقل موجب تاخت‌وتاز فرد منتخب می‌شود. از ارجاع به رای مردم تا دعوت به شنیدن صدای مردم که کتابه از ساکت کردن منتقدان است به نوعی گفتار تهاجمی روسای جمهور بوده است. اما جناب رئیسی در دوره‌ای که ایران نیاز به آرامش داخلی داشت، از زدوخورد سیاسی برحذر بود. قدرت رئیس جمهور به خاطر اداره دستگاه‌های عریض و طویل دولت در سراسر کشور به قدری است که بتواند با چوب رای مردمی دیگران را براند، اما جناب رئیسی از زیان و تریبون رئیس جمهور برای آتش‌بازی در سیاست استفاده نکرد. برای همین، خبر حادثه ناگوار برای او و پس از آن قطعی شدن شهادت رئیس جمهور با واکنش کسانی همراه شد که در تصمیمات زیادی با رئیسی اختلاف داشتند. این مورد چیزی فراتر از اخلاق‌مداری یک سیاستمدار است. کاش این میراث‌گران‌ها به باقی سیاستمداران، مخصوصاً کسانی که خودشان را به جناب رئیسی نزدیک می‌دانند، برسند. رئیسی حتی از ارتباطش با مردم چوبی برای زدن به سر دیگر سیاسیون و از اطلاعات ریز و درشتی که یک رئیس جمهور دارد، موشکی برای زدن به مخالفان خودش نساخت.